

VISSZHANG

Rudnay Gyula az Országház számára gobelint készített, amely a pusztaszeri országgyűlést ábrázolja. A monumentális kompozíció miatt több oldalról támadás érte a festőművészt, akit többek között magyartalansággal is megvádoltak. A Nemzeti Ujság nagy cikkben kel Rudnay védelmére: „Nem szabad és nem lehet kételkedni, Rudnay magyarságában. és mi biztosra vesszük, hogy ez a félreértés csak ideig-óráig tart. A vita hevében esett szavak majd elvesztik élüket. Annak idején Munkácsy Honfoglalása ellen is emeltek kifogásokat, pedig ma példának állítják oda. Herczeg Ferencet is magyartalansággal, a nemzeti ideálok lerombolásával vádolták meg az Ocskay brigadéros alkalmával. Akkor véres viták folytak e körül a vád körül. Ma senkinek eszébe sem jutna, sőt csodálkozunk rajta, hogy is juthatott eszébe valakinek“. (Ápr. 4.)

*

Klebelsberg Kunó írja Ibsen centennáriuma alkalmából (Nemzeti Ujság, márc. 22.): „Csodálatos az irodalmi és művészeti félmult. Ha egy stílusra, sőt egy korszakra ráhúzzuk, akkor egyideig még annak a formáit sem szeretjük látni. Ma még nem tudjuk elviselni a kilencvenes évek divatját, de a krinolin már kosztüm- és díszítőművészeti stílus; az anyák stafírungja rendszeren a padlásra kerül, a nagyanyáké azonban dísz tárgy, porcellánjuk maradványa a vitrinbe jut. Még olyan nagy művész is, mint amilyen a mi Munkácsyunk, átmenetileg félhomályba került, mert a realizmus művészete éppen most van a félmult kritikus átmeneti állapotában. Éppen így a realista és a naturalista kor drámai irodalmát ma por lepi a könyvespolcokon, de a romantikusokat, akiket a század elején ért ugyanez a sors, már újra előszedik“. (Ez a találó megfigyelés mélyen belevilágít abba a ténybe, hogy az Ady-iskola mért fordult el oly idegenkedve a „félmult“ Arany-epigonok divatjától és mért kereste rokonszenvvel a régebbi mult hőseit: Vajda Jánost, Vörösmartyt.)

*

„Dürer Albrechtet visszavonhatatlanul elvesztettük. Az ajtósi művész a német művelődésnek lett egyik legnagyobb díszje és büszkesége, de halálának négyszázadik évfordulóján mi is vonjuk le a históriának tanulságait. Kövessünk el mindent egy egészséges kulturális miliő kifejléséért, mert ne felejtjük, hogy a kultúra nem vadvirág, hanem kényes növény, melynek a melegházak termékeny atmoszférájára van szüksége. A kulturpolitikában ezen a miliőn, ezen az atmoszférán fordul meg minden. Csak ilyen atmoszféra esetén hívnák ma a művészi történelemben Dürer Albrechtet Ajtósi Albertnek“. (Klebelsberg Kunó gróf vezércikke, Pesti Napló ápr. 15.)

*

Az Ady-szoborpályázat lezajlott és legjellemzőbb tünete az a cinikus hang volt, amellyel a sajtó egy része fogadta az eredményt. A Reggel című hetilap valóságos nomenclaturáját állította össze azoknak a kitételeknek, amikkel egy szobor sületlenségét jellemezni lehet. Ime néhány mutatvány ebből a szobor-szótárból: tortadísz és blaszfémia, indián törzsfőnök, kürtös alak, Ady mint erdélyi cserépkályha, utolsó bölényre ültetett síró magyar, konstruktív férfialak, banális ülő halál, bukott kereskedő, szépen búsuló juhász, délutáni álmát alvó költő, barokszent, puderdobozon fekvő akt, ami kitűnő giccs egy parfüméria kirakata számára, családi jelenet, követemelő groteszk akrobata, charlestonozó figura, virslikkel ábrázolt fájdalom, misztikus furulyás, lebernyeges viharba rohanó alak stb. Ez az épületes sorozat nemcsak a szobrokra, hanem a képzőművészeti terminológia újság-stílusára is jellemző.

*

Kozma Andor Petőfi c. eposzáról olvassuk a Napkeletben: „Kozma a krónikás közlésen túlmenő becsvágygal dolgozott, de viszont az adatokhoz való ragaszkodás mégis csak a históriás énekek tényszerű előadását idézi az olvasó eszébe“. Ha a Napkelet ennyit mond Kozma verses életrajzáról, akkor ez a kitűnő folyóiratunk is elhibázott munkának tartja az érdemes és bravúrosan verselő költő új művét.)

*

A Száz százalék című folyóirat egyik oszlopa, Erg Ágoston azon az épületes témán töpreng, hogy igaz-e, hogy Földünk „elmebeteg bolygó“ lett és „elhülyülés előtt állunk“. A mai ember „sarokba dobja józan eszét, mint a vakációs diák a könyvét, semmi érzéke a metafizikához, automobilozik, táncol és sporthírlapot olvas“. Lehet, hogy igaza van Erg Ágostonnak, mikor „a kretinizmus kórképét“ látja maga körül ...

*

Pethő Sándor írja az Előörs című új politikai hetilapban: „Távozásának közel egy éves fordulója után meg lehet állapítani, hogy Prohászka Ottokár providenciális és történelmi munkát végzett, amikor a keresztény magyar intelligenciát visszavezette a közöny és hitetlenség sivatagából az ihletett, bensőséges vallásosság oázisához ... Prohászka misszionárius befolyása végigrezgett Magyarország valamennyi keresztény felekezetén.

A protestánsok is rengeteget köszönhetnek a nagy apostolnak, aki majdnem annyi hívőt hódított vissza a kereszténységnek, mint a katolicizmusnak.“

*

A Magyarság irodalmi rovata idézi Riedl Frigyes irodalomtörténeti előadásából: „Nem az a fő, hogy Ady túloz-e radikalizmusában, vagy nem; nem az a fő, hogy a politikája helyes-e vagy helytelen, mert Ady nem politikus, hanem költő. Egyetlen lehetséges szempont: nemzeti érzésből fakad-e, amit írt és művészet volt-e az, ahogy leírta? Véleményem szerint nincs magyar költő, aki a magyar nemzeti érzést az övénel művészből formában, szuggesztívabb erővel tudta volna megszólaltatni.“

*

Dóczy Jenő írja a Magyarságban „Kozmopolitász és nacionalizmus” címmel: „Ugyanazok, akik – élükön Beöthy Zsolttal – a kritikában mindig a nemzeti szempontokat hangoztatták; akik oly lelkesülten ismerték el az elmúlt korszakok nyugtalan izgatónak nagy nemzeti jelentőségét s akik olyan könnyen elfelejtették például Petőfi republikánus voltát, Adyban csak a radikális rendbontót látták s nem tudták belátni, hogy e nacionalista forradalmárt ugyanaz a nemzeti érzés gyújtotta föl, mely őket, a közviszonyokkal elégedetteket, a közállapotok stabilizálására ösztönözte. Nemzeti szempontjuk Adyra alkalmazva konzervatív politika lett s megtették Adyt nemzetietlen kozmopolitának. Azóta tíz hosszú év telt el. A nemzet társadalmának zöme már régen elfogadta azt a fölfogást, melyet én elsőnek vallottam Adyról. Ady hazafisága, szenvedélyes nacionalizmusa már csak az Akadémiában vitás. De már ott is kezd megtörni a jég.“

*

Muraközy Gyula írja a Protestáns Szemlében: „A szemünk előtt végbemenő újkori olasz nemzeti reneszansz egyre-másra termi a nagy embereket. A forrásban levő vulkanikus korszak teremtő hatalma rendkívüli személyiségek új lelki hegyrendszerét hozta elő. A zenében Puccini, a politikában Mussolini, az esztétikában Benedetto Croce, a drámai irodalomban Pirandello, a tudományban Marconi, a modern lélek fejlődésének történetében Papini úgy sorakoznak egymás mellé, mint új Alpeseznek nagyságra és jelentőségre nézve különböző, de egymás kezét fogó és egy vulkanikus forrongásból született havasai.” (1928:153.)

*

A magyar egyetemi ifjúság május elején országos Ady-ünnepséget rendez, amelyre meghívják az elhunyt költő szüleit is. Az ünnepség szereplői: Oláh Gábor, Szabó Dezső; Szombathy Szabó István, Aprily Lajos, Juhász Gyula, Móricz Zsigmond, Babits Mihály és Odry Árpád. Védnökök: Hegedüs Lóránt, Ady Lajos, Makkai Sándor, Benedek Elek stb.

*

A Magyar Szemle márciusi számába Gündisch Guidó cikket írt arról a kényes kérdésről, hogy „mi lehet az oka annak, hogy a németbirodalmi közvélemény és a németbirodalmi kormány újabban érdeklődést mutat Csonka-Magyarország 550.000 lélekszámú németiségének sorsa iránt, noha a világháború előtt az akkor kétmillió lelket számláló magyarországi németiséggel nem törődött.“

*

Mult számunk Levelestár című rovatában kérést intéztünk Surányi Miklóshoz, a Nemzeti Ujság vasárnapi krónika-írójához, hogy nevezze meg azt az érdekes öreg poétát, akinek eredeti verseit csak idegen költőkből való fordításként közlik a lapok. Surányi Miklós a következő választ adja (Nemzeti Ujság, márc 25.): „Bevallom, hogy az öreg költőt nem tudtam előállítani, minthogy teljes egészében soha sehol sem található. Egyes darabjait fel lehet lelteni a művészklubok, irodalmi asztaltársaságok, szerkesztőségek előszobái, éjjeli kávéházak, fordító irodák és könyvkiadó hivatalok körül, szanaszét elszórva, mivelhogy az öreg költő féltucat ismert pesti irodalmi veteránból áll, az alakját öt-hat különböző figurából tettem össze, nem rosszakaratból s nem gúnyolódó hajlamból, hanem mért meg akartam mintázni az ismeretlen magyar író szobrát, amelynél szívetfacsaróbb, elkeserítőbb és tragikusabb modell nem ült még a világ egyetlen műtermében sem.“

*

„Napjainkban már indokolatlanul kísért tovább az irodalom kettészakadásának babonája. Társadalmunk szétdarabolódott ugyan, de esztetikai téren már a háború alatt helyreállt az egység (?), mikor közönségünk rohammal fogadta kegyeibe Ady tanítványát, Gyóni Gézát. Összes számottevő újabb íróinkat azóta a modern iskola nevelte föl Végvárától Bibó Lajosig. Senkisémet kifogásolja többé költészetünkben a szimbolizmust s a naturalista emberábrázolást. Még a tartalmi kifogások is hangfogóval jelentkeznek pl. Surányi tompítatlan erotikájával, vagy Mécs keresztény-szocialista és pacifista tendenciájával szemben. Nincs oly borzalmas szerencsétlenség, amiből némi haszon ne háramolna; az új irodalmi köztudat kialakulására is jó hatással vannak a megszállt országrészek kulturaközpontjai, melyek eléggé megmutatták a Makkai Ady-könyve körül támadt vitában, hogy a kettészakadás agyréme bennük nem motoszkált többé.” (Juhász Géza cikkéből, Debreceni Szemle, 1928:167.)

*

Ibsen centennáriuma alkalmából Kosztolányi Dezső jellemezte legtalálóbban az északi „forradalmár” világát: „Ha most józanul és nyugodtan szemlét tartok az alakok pompás csarnokán, melyet a norvég drámaíró alkotott, régi ismerőseimen, kik benépesítették ifjúkori képzeletemet, előbb egy kis csalódást érzek, aztán egy kis meghökkenést. Hiszen ezek majdnem mindnyájan terheltek, félbolondok, tébolyultak, kik örületükben vagy nevetségések, vagy megvetendők, vagy főségesek, csonkok, korcsok, fertályemberek, aljas képmutatók, sunyi megalkuvók, sőt közönséges bűnözők és gonosztevők is. Mennyi bomlott, hibbant ember egy helyütt, mennyi beteg egymás hegyén-hátán. Ugy rémlik, hogy egy idegklinikán járok, vagy egy elmeógyógyintézetben. Mikor Charles Richet, Pierre Janet, vagy Freud elmekórtani munkáit olvasom, melyekben klinikai eseteket kapok, alig találok ily tarka társaságot, mint e költő műveiben, ki pusztán képzeletéből merített”. (Uj Idők.)

*

Szürke napihír: Berzeviczy Albert és Voinovich Géza Babits Mihályt akarták ajánlani a Kisfaludy-Társaság egyik megüresedett tagsági helyére. Jakab Ödön tiltakozása miatt azonban az ajánlók visszavonták javaslatukat.

*

A pápa megtiltotta, hogy az Action Française szerkesztőségének tagjai részére a penitenciatartás szentségét kiszolgáltassák.

*

A plágium-hullám már Párist is elnyeléssel fenyegeti. André Maurois-ról van szó, aki természetesen kedvence a budapesti könyvkiadóknak, magyar fordításban is népszerű francia író. (Vannak külföldi írók, akiket láthatatlan, de biztos filiaciók eljuttatnak a legtávolabbi országokba ...) Maurois-ról a Mercure de France márc. 1-i száma leplezi le; hogy igazi neve „Emile Herzog”, ami nem akadályozta meg Maurois-t abban, hogy életének főműveit jobbról-balról össze ne plagizálja. A remekműnek kikiáltott „Ariel ou la Vie de Shelley” nem egyéb, mint egy Drowden nevű angol orvos „The Life of Bysse Shelley” című munkájának hű kivonatolása. A „Vie d’Israeli” Monypenny és Buckle nyomán készült. De még az „Études Anglaises” is kompiláció, oldalakon át szóról-szóra átvett részletekkel. Ezek után igen valószínű, – így következteti a Mereure de France – hogy Maurois-t hamarosan beválasztják a Halhatatlanok közé ...

*

„Valljuk be őszintén, a magyar könyvkiadókat nem lehet száz százalékban felelőssé tenni azért, hogy a magyar írók rovására idegenek árasztják el a könyv-piacot. A hiba a magyar olvasóban van. A magyar olvasó valósággal idegenkedik a magyar névtől. Gyanakvással fogadja, lekicsinyli, nem tartja érdekesnek, túlzott mértékkel méri, viszont a francia vagy angol író könyvében már az is elbájolja s már az is imponál neki, hogy a regényhősöknek francia vagy angol családi vagy keresztnévük van. Kovács Imre mint regényhős, senkit sem érdekel, de amit Philipph Derblay úr mond vagy cselekszik, attól menten elájul vagy extázisba esik a magyar olvasóközönség”. (Surányi Miklós: Vasárnapi Krónika.)

*

A Bács megyei Naplóban Milkó Izidor közli Vajda Jánosnak egy kiadatlan kéziratát, amely nem más, mint a nagy úttörő lírikusnak kritikája – önmagáról. A kritikát Milkó Izidornak kellett volna annak idején a saját neve alatt közzétenni valamelyik napilapban. Ime egy részlet Vajda írásából; „A mostani uralkodó elem azt állítja, hogy ő az igazi magyar, tudniillik az igazi ázsiai, melynek fészke az Alföld ragadós, termékeny, de sáros anyaga, – légköre az egyformaság, a változatlanosság, a konzervatív, voltaképp kényelmeskedő, henyélő semmittevés, maradiság, lomhaság, mely bölcs mérséklet, óvatosság név alatt árulja magát”.

*

A megszállott Délvidék sorvadó magyar irodalmáról írja P. Horváth Dezső a Magyarországon: „Az S. H. S. királyságbeli magyarság irodalmi és kulturális élete a szomorú magábaroskadtság vígasztalan képét mutatja. Nem is lehet és nem is szabad délvidéki magyar irodalomról beszélni, hiszen ilyen – néhány dilettáns irodalomjászságát leszámítva – nincsen a Délvidéken. Minden állami és társadalmi támogatás nélkül nem tud kialakulni kulturális megújulás, mely a magyar tömegek hallatlan közönye s az írók marakodása, féltékenykedése folytán a lassú, de biztos elsorvadás felé halad.”

*

Az idők jele, hogy az ókonzervatív irodalmi kritika pártján milyen tragikusan látják ma a nemzet hőseinek alakját: „Tisza István, míg élt, osztozott az igazi nagyok, a hősök, hitvallók, lángelmék közös sorsában. Őt is félreértették, szándékait félremagyarázták, igazában, melyért fanatikus hittet és férfias keménységgel küzdött, nem ismerték fel a nemzet egyetemes igazságát, meggyőződésében a magyarság sorsát, létét féltő aggodalmat. Mártírhálát kellett hálnia, hogy alakja körül eloszolják a homály, melyet önző kis érdekek, hitvány ambíciók rosszhiszeműsége és a megnemértés együttesen szőtt köré, hogy makulátlan tisztaságban tündököljön fel az erkölcsi értéknek az a szemkápráztató drágaköve, amit Tisza István neve, élete, reánkmaradt tanítása jelent.” (Nyolcórai Újság.)

ROSTA

SZAKÁLLSZÁRÍTÓ

Mutatvány a szerzőnek őszre megjelenő
Összes Műveiből.

Vörösmartynak van néhány érhetetlen sora, amely úgy hat, mint a kinyilatkoztatás.

*

Én nem mondom, hogy megértem az új fiatalokat, de meg akarom érteni őket. Az én ifjúságomban az öregek nem akartak megérteni bennünket. Haragszomrádot játszottak. Talán még ma is játszanak.

*

Egy színházi ember kérdezte tőlem:

- Téged sem lehet találni a színházban mostanában! Egészen elszoktál tőle!

Mire én válaszoltam:

- De a színház is elszokott ám az irodalomtól!

*

Egy különben igen nagyon komoly konzervatív kritikus a legeslegifjabb Szászok törzséből azt írta a minap S a j ó S á n d o r lírikusról, hogy komolyabb, mint Petőfi. Szegény jó Petőfi Sándor, neki csakugyan nem volt elég ideje, hogy megkomolyodjék, ahogy azt egy komoly konzervatív kritikus szeretné. Huszonhat éves korában elesett Fehéregyházán.

*

Nehéz szatírárt nem írni.. De szatírárt írni még nehezebb.

*

Shakespearet nem igen adják Londonban. Londonban inkább Vajda Ernőt adják.

*

A sajtóhibának néha ördöge van, de néha angyala is van. Egy derék öreg magyar színész gyökeresen magyar alakításáról ,például egy vidéki lapban egyszer ez jelent meg: „Igazi *zalamegyei* bíró volt tetőtől-talpig“. C a l d e r o n bírója persze *zalamei*, de a színész ábrázolására ez a sajtóhiba kitűnően ráhibázott.

*

El tudom képzelni Don Kihótét, az elmés, nemes búsképű lovagot, amint késő öregségében a kandalló mellett olvassa C e r v a n t e s regényét és megértő mosollyal mondogatja: – Fiatalság bolondság! – De nem tudom elképzelni Sancho Pansát hasonló helyzetben. Hiába, az örültségből ki lehet gyógyulni, de a butaságból nem.

*

A szerzők darabokat írnak, a költő egészet. – Némelyik színész pompásan tudja adni a ripacsot. Látszik, hogy önmagából merít. – Szerző: ebben a szóban benne van az egész mai színdarabírás szelleme. Ők szereznek, a régiek költöttek. – Az egész estét betöltő darabok sokszor ürt hagynak a lelkünkben.

*

A *Marica grófnő* és a *Nótás kapitány* irredenta betéteire gondolva eszembe jut az élelmes boltos, aki a keserűvíz mellé *ezt* írta reklámnak: Minden becsületes magyar ember issza! Már én inkább csak a Tompa Mihály és Arany János boránál maradok, meg a Vörösmartyénál.

*

Azt mondja egy történetfilozófus, hogy a magyarság legnagyobb szellemi értékeit nem az Alföld adta, hanem a Felvidék és a Dunántúl. Csak épen azt felejtí el, hogy a három legnagyobb költő mégis véletlenül az Alföldön született: Petőfi, Arany, Katona József.

*

Hamletet egy londoni színház modern öltözetben adja. Remélem, hogy a szellem is estélyi ruhában jelenik meg.

*

Mégis van valami biztató abban, hogy a lemondott miniszterek írókká lesznek mostanában. Itt van

Hege d ü s L ó r á n t é s i t t v a n N a g y E m i l. E d d i g ú g y v o l t, h o g y a k i í r t, a b b ó l m i n i s z t e r i s l e h e t e t t. M o s t ú g y v a n, h o g y a k i m i n i s z t e r v o l t, a b b ó l m é g í r ó i s l e h e t.

(Szeged)

Juhász Gyula

HÚZD RÁ JONNY

Vigyen az ördög, – húzd rá Jonny!..
Bár hallgatód én nem vagyok.
Elismerem, hogy jazz zenédnél
Van itt elég baj, még nagyobb.
Csak az úri magyart nem értem,
Aki „húzd rá Jonny“-t kíván,
Mert mégis csak szebb úri tempó
A régi jó „húzd rá cigány!“

Kozma Andor

Nem mondjuk, hogy *csakazértis* húzd rá Jonny, nem is ideálunk a jazz-band zenéje és el tudunk képzelni magasabb intellektuális örömeket, mint a síp-dob szaxofon ritmikus hangkaoszának élvezete. De a zajosan megnyilatkozó és mesterségesen szított kisebbségi „közvéleménnyel“ szemben két megjegyzést bátorkodunk tenni.

1. A jazz-band nem maga a világ-betegség, hanem csak egyik tünete annak az átalakult, amerikai ízlésű, tömegekre támaszkodó új demokrata kulturának, amelynek hősei a bal-összekötő csatár, vagy a banános parkettáncosnő. A betegséggel – vagyis az új életfeltételek között lefolyó megváltozott biológiai folyamattal – szemben azonban a *tüneti*, külső kezelés (pofon, bűzbomba, uszító vezércikk, reklámozó műharag, álbotránkozás jazz-band mellett) semmit sem használ. A kor *érzemenye* mélyebben székel, semhogy a kozmetikus megváltoztassa. Itt csak alapos belgyógyászati kúra segíthetne. Teljesen egyetértünk H a r a s z t i Emil kritikájával, amely az effajta darabokban a világvárosok lelkiségét konstatálja:

„Valójában a *Húzd rá Jonny* a mai Berlin hü tükre, tébolyult életének lázas iramával, mely az egész világot *dancingnak* látja. Minden van ebben a darabban, ami a mai idők embermotorát érdekelheti: gleccser túristaszerelemmel, hotel csarlsztonnal, simmivel és garni-idillel, autó, expressz, rádió, mozi, detektívdráma, szaxofon, hisztériák, angol s francia erotikus csevegés, mozgófényképreklámok, szentimentalizmus és brutalitás. Minden, ami a bekoktélezett berlini polgár fantáziáját izgatja. Sűrű, nehéz levegő terjeng, amilyenben a steglitzi rózsák nyílnak.“ (Budapesti Hirlap, márc. 11.)

Az ilyen tömegmozgalmakkal szemben hiábavaló a harc. És lehet, hogy igaza van a tömegnek, ami a zenét illeti. Akinek nem zenéje a jazz-band, menjen operába. Különben valamikor W a g n e r zenéjét is olyan macskazenének tartották, mint ma a jazz-bandet. Nem lehet tudni, nem jön-e egy nagy zseni, aki klasszikus remekművet alkot ennek az új világnak új dalaiból.

2. Mi köze a jazz-band-zenének a hazafisághoz? Ha szabad francia, angol, olasz, cseh, orosz színdarabokat előadni Budapesten, akkor mért félünk az állítólag *néger* zenétől és általában a zenétől, amely nem szállít gondolatokat, mert még szövege sincs, csak ritmusa és zörejdús melódiája ...? Az új „zene“ legföljebb ősi primitív ösztönöket, általános „emberi“ érzéseket szólaltat meg, de olyan világnézeti magaslatra már lényegénél fogva sem emelkedhetük, hogy „támadás“ legyen bármely nemzet nacionalizmusa ellen. Aztán mért haragudnánk a derék négerekre, a *Tamás bátya kunyhója* hőseire, akiket a XVIII. század filozófiája és közfelfogása nemes ideálként állított a civilizáció által megrontott európai súlyedtség elé? (Folyton „súlyed“ az emberiség és csodálatosképen mégis folyton javul, halad és tökéletesedik!) Vidéki városokban még ma is él emléke ennek a néger-kultusznak, amelyben a katolikus és az aufklárista irodalom egyetértett: a *Vadember*-hez címzett vendégfogadók nem azért tették ki cégérül a jámbor szerezcent, hogy elriasszák vele az éjszakai nyugalom keresőit ... Ha feketék vagy sárgák intézik a világ sorsát, bizonyára jobb békét kapunk, mint amilyen a fehérektől kitellett.

Nagyon gyöngén állhat az a nacionalizmus, amit egy macskazenés operettől is óvni kell.

(Budapest)

Garázda Péter

ELŐÖRS

Előrs címmel hetilap indult Budapesten. Ennek az egyébként szürke ténynek jelentőséget ad a szerkesztő személye és a köréje csoportosuló irodalmi gárda kvalitása. Vitéz Bajcsy Zsilinszky Endre írói talentuma és harcos készsége ma az elsők közé tartozik. Azoknak a *mai* magyaroknak egyike, akiknek épen erős faji és nemzeti érzésüknel fogva – van bátorságuk szakítani a szürkék nacionalizmusával és akik mernek hadat üzeni a közelmúlt ideáloknak, hogy a haladás-gátló dogmákon keresztül törve az egészséges megújulás felé vigyék élni akaró és *holnapra* áhító országunkat. A *hazafi* Ady Endrének és a világháborúból kikerülő magyarságnak nemzedékét képviseli – és a magyar középosztály osztatlan szimpáthiája kísérrné minden sorát, ha nem állítaná tollát egy veszedelmes illúzió szolgálatába.

Ez az illúzió egy hamis tétel, amelyet most meginduló hetilapjának is alapeszméjévé tett: *kevesebbet ésszel, mint erővel*. A népszerű labdarugás, a cserkészlet és az állítólag üldözött militarizmus védelmében azt a hiedelmet akarja meggyökereztetni az *Előrs*, hogy a „kulturfölény“ politikája ellen küzdenie legalább is nemzeti kötelesség. Szomorú volna, ha ez a hit – amely olcsó politikai sikerekkel kecsegtet és a csillogó demagógia eszközeivel terjed – egy pillanatra is megtevesztené a közvéleményt. Mindenki tudja, hogy ma már a háború nem a balösszekötő csatárok lábizmáin múlik, hanem a *lélek* kérdése. A csatákat az értelmi fölény, nem a bicskázó tanyai virtus vagy a guerillázó komitácsi revolvere dönti el. A chemiai laboratóriumok, a hadi *tudományban* előljáró katonai főiskolák, a klinikák, a nemzetnevelő iskolák: mind a háború eszközei. Ha nincs tanár, aki az ifjúság lelkét helyes irányba terelje; ha nincs orvos, aki a legmodernebb klinikai eszközök segítségével újra harcképessé tegye a sebesültet; ha nincs mérnök, aki hidat építsen, hadieszközt gyártson; diplomata, aki megnyerje a békét: csődöt mond a háború gépezete, Létérdekünk a testnevelés, de a könyfakasztó gázok előtt csődöt mond a sportbajnok ereje, ha a frontmögötti szellemi tábor nem segít ...

Hibás az a beállítás, mintha „egészséges“ fajok a nemzeti létfontartás egyetlen eszközének a testnevelést tartanak. Ha ez igaz volna, akkor honfoglaló és államszervező őseink barbárok voltak és civilizációt semmisíteni jöttek Európába. Zrinyit idézi nemzeti ideálnak az *Előrs*: épen Zrinyi példája mutatja, hogy a hadvezér szellemi téren is nyerhet csatákat és hogy a hadvezérséghez is kulturfölény, könyvtár, hadtudományi készülség, nyelvtudás, „nyugatos“ diplomácia szükséges. Német példára is hivatkozik az *Előrs*. De elfelejti, hogy a háború óta új egyetemek létesültek Németországban; hogy Poroszország évente kétmillió aranymárkát költ könyvtári könyveszerzésre, amiből 267.000 aranymárka csupán egy könyvtárnak, a berlini Staatsbibliothek-nak évi dotációja; hogy az 1928-as költségvetés a könyvtáraknál 400%-os emelkedést mutat ...

Nem akarunk polemizálni az *Előrssel*, amely a maga módján és a maga eszközeivel a nemzeti ügyet óhajítja szolgálni. Csak a kulturfölény idézőjelbetevése és kipellengérezése ellen volna szerény kifogásunk. A kulturának, amióta Pythagoras, tantételének öröme, hekatombát áldozott, sok ellensége van. Mi mégis Pythagoras pártjára állunk.

(Budapest)

G. P.

LEVELESTÁR

Il y a des juges á Berlin. A plágium-ügy eldöntését illetően a tudományos nyilvánosság előtt semmi sem történt. Folyóiratunk egyelőre nem foglalkozik a kérdéssel. – *Meztelenül*. A Pardon-rovat megalapítója nem kapott pardont az újabb nemzedék pardonistáitól. Pardon, csak ennyit akartunk mondani. – *Pályaválasztási Tanácsadó*. Ha mint ifjú titán gyors karriert akar csinálni, állást és munkát szerezni, akkor tagadja le, hogy titokban Adyt, Babicsot és Szabó Dezsőt olvassa, járjon el az Auróra-Kör szerzői estjeire, vágja le hosszú cikkben a habsburgpárti Szomori Dezsőt és dicsérje meg a katolikus Erdős Renéet, írja meg a Moktáry báró-család történetét, szatírárt is írjon a nagyfejűek öröme, de helyezze a bizantinizmus távoli korába, nehogy egynémely kisszatócs képviselő önmagára ismerjen benne, ajánlkozzék direktornak Hevesi helyett, bűzbombáit kizárólag bécsi vagy prágai cégektől szerezze be, mondja azt, hogy a mai ifjúság konzervatív és sikongion föl Turáni Előd eposzainak költőiségén, írja le cikkében háromszor, hogy „a minisiterelnök úr“, azután hagyja ki novellájából az öngyilkosságot és a komorabb részleteket, alapítson minél szürkébb néplapot; esetleg egy ballada-kutató melléklettel, tisztázza a plágium-vád alól valamelyik érdemes tudósunkat, csapjon föl kulturdiplomátának és vezércikkírónak, hogy külügyi tevékenységével pótolja a tudományosság hiányát: még a futball-tudományok vagy a reklám-technika egyetemi katedrójánál is szóba hozhatják, ha van egy kulturfölény-ellenes, nagyhangú protektora. A mai túlnépesedő cserkészvilágban csak az boldogul, aki mindig résen van, ha egy tehetséget elütnek valamitől. – *Oláh György*. Arról a bizonyos színházi újságról megállapítja az *Előrs*, hogy még Beregszászon, Nagyváradon, Ungváron és Pozsonyban is mohón olvassák ... aztán hosszú fejtegetésben végzi ki az említett színházi újságot. Nem akarjuk védeni azt a léhaságot és tömegizlést, ami az effajta hetilapokban megnyilvánul és minden szimpáthiánk azokra szavaz, akiknek „gondolatvilága a tyúkültetéstől az imakönyvig terjed“ – de azért mégis úgy gondoljuk, hogy meg kell kegyelmezni a léha

„Világvárosi virágoknak“, ha a megszállott területeken a (bármennyire is „bűnös“) Budapesthez való tartozás lelki kapcsolatait ápolják. – *Csendőraltszít*. Olvastuk a „Nászéjszaka századik széíese“ című színházi kommunikét. Bizony ideje volna már megrendszabályozni a fizetett hírlapközlemények és egyéb reklámciókkel balga fogalmazványait. Egyébként a Nászéjszaka annyira távol áll az irodalomtól, hogy nem is csoda ha száznál több előadást ért el a Belvárosban. – *Gimnazista*. Valóban tájékoztatlanság, ha azt hiszi, hogy telefonál s mi fölkeressük Önt. Prózai írását még szülői vagy osztályfőnöki engedéllyel sem közöljük. Majd ha letette a maturát, megdicsérheti a közéleti, de még nem „előregedett“ nagyságok „gondolatkitérését“ és „európai perspektíváját“. Addig talán forduljon azokhoz a szemlékhez, amelyek telefonhívásra házhoz mennek és kiskorúak leveleinek propagálásával foglalkoznak. – *Czakó István*. Erdély-rovatunk helyszúke miatt maradt a júliusi számra. – *Nyugatos*. Nem a legörvendetesebb dolog, ha az egymást-dicséretés divatja annyira fajul, hogy ma Füst Oszkár dícséri Gellért Milánt, holnap Gellért Ernő Füst Hugót. Az unalmas Gellért-számok és a siralmas Füst-számok még nem avatják költővé a „miniatürizáló“ verselőket. Ami pedig a magyar D i s r a é l i t illeti, olvassa el Visszhang-rovatunkban a Mauraisról szóló közleményt.